

MA

AKTIVISTA FOLYÓIRAT

5000K

19

Az angyal átröpült a fekete hálón a libák összegyültek az üvegáruházak körül s a szolgáló csapig fejte a köcsögöt

aki elment annak legyen könnyű a batyuja
de mi együgyű európai család vagyunk s az élet olyan körülöttünk mint a lehasznált cylinder
tele van bolhákkal vízi utakkal és 9 ujjú pilótákkal
emeld ki a gyereket a szeméidből
íme itt vannak súlyos melleikkel a liliumutcai anyák
lenvászonrudakból vannak a karjaik s parádés kocsisok
nyújtózkodnak a kontyuk alatt
a gondolkodók most érkeztek meg a teve sárgaréz pupja alá

s a hegyek szülési kinokban szenvednek
a szülésznőnek azonban nincsen oklevele
nekem nincsen se ingem se gatyám
nincs ingem nincs ingem nincs ingem van szalma-
papucsom

ingen nincsen van szalmapapucsom nincs ingem
ingem nincsen

de van szalmapapucsom

mégis csak te vagy oka mindennek

a szomszéd falu harangjai D mollban énekelnek
s te nem veszed észre a hólé beleesurog a szívünkbe
az is lehet hogy nagyon elzsirosodtunk

ó ó legjobb lenne meghalni

csöngessük be tehát a báránycákat

az erdön túl még látni amint a világ vörös ködbe oldódik
s a legszelídebb kutyák pávatollal hátuljukban a hold
felé röpködnek

semmi kétség ez a tizenkettedik óra

ra ra ra ó ra ra ó

kempeler ur meggyújtotta a csillagokat

a hadirokkantak becsukták a boltot

s mi hárman egypár szalmapapucsban átsétálunk a
meghasadt hegyeken

20

Testvéreink sirnak csöndesség fenekén nyulak neki-
szabadultak a napkocsival és kilenc hónap
másik oldalon hold a csirkeudvarok fölött
fény fényeskedik

hang hangzik

az idő nyomtalanul elment s most apátlan gyerekek
verkliznek

menyasszonyok koszorúja alatt húzd föl barátocskám
húzd fel a praktikusság óraművét
festőnek jól áll a rövidszáru nadrág

de nem lehet igazság ami nem mindenkinek igaz
én kicsi vagyok te nagy vagy vedd el a tükröket az
asszonyok elől

királykisasszony szó nélkül keresztbe feküdt a patakon
s ez a forradalmárok miatt történt így
a civilizáció keresztmetszetében azonban megláthatod
a legokosabb embert is amint langyos vizet öntöget a
fejébe

nulla nulla öt öt öt kilenc kilenc kilenc

kilencezer kilenc öt nulla

s ha este van a spiritiszta egyesület elnöke átváltozik
tehénné

a levegőben vörös bögések usznak mint dijbirkózók

ó jézus ki elveszed a világ bűneit

ó jaj a fák fölötötték tavaszi nyakkendőjüket s ó jaj jaj

a folyókon visszafelé utaznak a hullák

s a fantasztikus elképzelések a tereken gyöngye bor-

júkkal és romantikus dekorációkkal

ujjaid között szitáld ki az anyacsillagokat

ki tudná bizonyosan mi lesz holnap

két ember ül egymással szemben a kávéházban

két ember kicsi és erős mint a bors

de a borsot levesbe főzik az asszonyok

a két ember tehát kettő

nagyokat kiáltanak

és állandóan ésnél vannak

22

Jó lenne nagyon hosszút szaladni lámpák kiömlött
szíveket hintálnak biribum biribum biribum 4 és 22

23 és 5 a tehénke szemében családi örömök harmatoznak
elmentél s a virágok összecsukták tenyerüket

visszajöttél s a nap még messzebbre gurította arcát
alagutak

néha lejönnek hozzám az üzenetek kisikált ábrázattal
mint a cintányérok

föl fogunk ébredni

ó jaj jaj a világ kieshetik a keselyű szárnya alól

de semmi se vörös azért mert zöld

az ige meghalt s most a tények és tárgyak demonstrá-
ciója következik

költők torkából horgásszátok hát ki a gramofonokat
konstrukciók fémszámai rohannak a fénypontok alá
elektromosság kő és acél van az ember homloka mögött
falvak gyökértelenül elforognak a Sátán felé és én nem
akarok tovább a sárga torony alatt guggolni
világosság

az asszony hiába verte meg urát és viszont

szelek tengert nyeritenek

utak mozognak ébredést

az óra pontosabb mint a kapitalizmus ügynökei

s aki ilyenkor el tudja veszíteni a szemét az vagy vele
se lát már vagy nélküle is lát már

Kassák Lajos

AZ ÉPÍTÉSZELET MINT SZINTETIKUS MŰVÉSZET

THEO VAN DOESBURG

(HOLLAND)

Egyik nincsen a másik nélkül. Az új plasztikus tudatban benne van minden plasztikus művészet együttállása, melynek célja az egyensúlyi vonatkozások alapján tiszta monumentális stílus megteremtése.

A monumentális stílusban viszont benne van a különböző művészetek munkájának proporcionális elosztása.

A munka proporcionális elosztásában továbbá benne van, hogy minden művész saját tevékenységi körén belül maradjon.

Ez a korlátozás nem egyéb, mint a szakmához mért eszközök plasztikus kifejezése.

A szakmához mért eszközökkel történő stilizálásban benne van a valódi szabadság; ez mentesíti például az építészetet sok mindentől, ami nem tartozik kifejezési eszközeihez (így a szín) és a tárgytól, melyről egészen más felfogása lesz, mint a festőnek, úgy esztétikai mint konstruktív szempontból.

Ezeket az elméleteket komoly építészek már régen hangoztatták, de a gyakorlatban, néhány kivételtől eltekintve, továbbra is a régi módszerek voltak érvényesek; az építész a festő és a szobrász helyét akarta beltölteni, aminek természetesen csak önkényes eredményei lehettek, úgymint **festészeti, szobrászati** egyszerű destruktív építészet.

Minden művészet egész embert követel, az építészet épüget, mint a festészet vagy a szobrászat. Ha ezt az igazságot megint meg fogják érteni, (mint ahogyan az elmúlt korszakokban történt) akkor ismét szó lehet az építészet fejlődéséről monumentális, stílusos értelemben. Ugyanekkor végleg el fog tűnni az alkalmazott művészetről vallott felfogás és egyik művészetnek a másikkal szemben való mindenemű alárendeltsége.

Ez nemcsak sarkalni fogja, hanem egyedül teszi lehetővé az építés és egyszersmind a monumentalitás kulturáját. Mióta az építészek nem bibelődnek a barokk szeszélyes játékával, a monumentálisról való felfogás gyökeres változáson ment át a stílusérzés előnyére.

A kubizmuson és a futurizmuson keresztül a piktorális felfogásban jelentős elmélyülés állott be, teljesen az építészet előnyére. Főként a sík meghódítása, a síma szín, a tér-sík és az egyensúlyviszonyok alapelve folytán.

Szellemi és anyagi mivoltunk nem engedi többé, hogy a korszellemmel harmónikus monumentális művészet lényegének tekintsünk néhány lehetőleg feliratokkal együtt falra festett ábrát, melyeknek ehhez a falhoz semmi szerves közük nincsen. Ábrázolni vagy jelképezni még nem jelent annyit, mint teremteni. Ezt olybá kell venni, mint az emberi tudat egy fázisának az **egyoldalú idealizmus** fázisának tartozékát, melyben a szellemi ugyszólván

fél konkrét materiában fejezni ki magát, mint formában, színben vagy egyiknek a másikkal való arányosságában.

Az ilyen eredetű „monumentális” művészet valójában nem egyéb, mint a monumentálisnak dekoratív látszata. A múlt eltespedt építészetéhez mindenestre ez illett. A jövő férfias építészetében azonban nem lesz már helye.

A természetes forma ornamentális formává stilizálásának, mely a természetes formák érzéki szemléletén és a természet mintája utáni sokszorosításon alapszik, semmi köze a **mélysegesen esztétikus vonatkozásokból** kapott plasztikus kifejezéshez.

Annak a felfogásnak térhódításával, hogy a **fogalom** a **formában** köteles kifejeződni és a forma az **eszközben**, a monumentális művészet jelentős változáson megy keresztül.

Az illusztratív és dekoratív jelleg elmosódik, mint amely ellentmond a művészet lényegének, mely nem egyéb mint konstruktív síkon esztétikus tér megteremtése a színviszonylatok segítségével. Az építészet tehát konstruktív plasztikát ad, melyet a sík színek kiegyensúlyozott viszonylatai határolnak. Ebben a festészet az építészettel szemben közömbös.

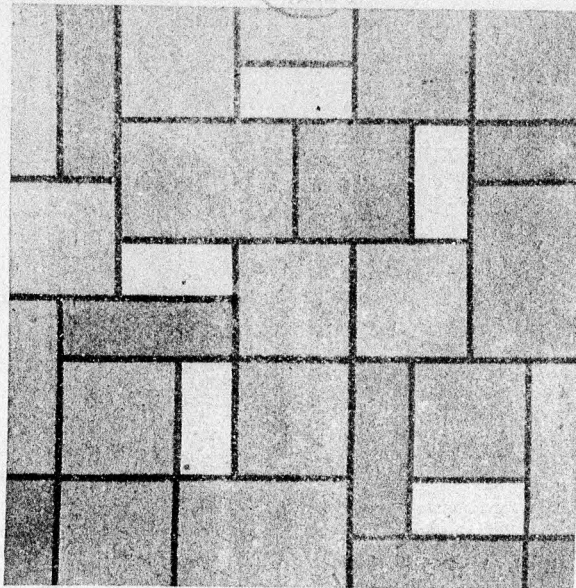
Az építészet egybekapcsol, összeköt, a festészet felold, szétválaszt. Harmónikus szépség nem jellegbeli egyenlőség, hanem épen ellentét folytán jön létre; az építészet és festészet, a plasztikus formák és a sík színek ez egymást kiegészítő viszonyában találja meg alapját a monumentális művészet. Nemcsak azért mert a festészet azzal, ami, konstruktív

zárta, a mobilt és nyíltat a kiterjedéssel az elhatárolást szegzi szembe, hanem mert ugyancsak megsabadítja a zárt organikus plasztikát mozdulatlan jellegétől, miközben a stabilitással a mozgást helyezi szemben. Ez a mozgás persze nem optikus és nem anyagi, hanem esztétikai, és mert esztétikai, ezt a festészetnél színviszonylatokban kifejeződő mozgást ellentétes mozgásnak kell ellensúlyoznia. Az építészeti plasztika semleges jellege ehhez hozzájárul.

(Szintézis:) A festészet és építészet ezen egymást kiegészítő együttműködésének konzekvens fejlesztésével elérhető a monumentális művészet célja tisztára modern alapon; az embert bele kell helyezni a **plasztikus művészetbe (és nem vele szembe)** és ezáltal részletetni kell benne.

A modern művészetnek az absztrakt és egyetemes felé való fejlődése a külsőnek és az egyéninek kiküszöbölésével, közös erőfeszítés és közös koncepció révén lehetővé tette egy kollektív stílus megvalósítását, mely az egyén és a nemzet fölé emelkedve tökéletesen határozott és reális kifejezésre juttatja a szépség legemelkedettebb, legmélyebb és legáltalánosabb szükségleteit. —

Ford. Gáspár Endre

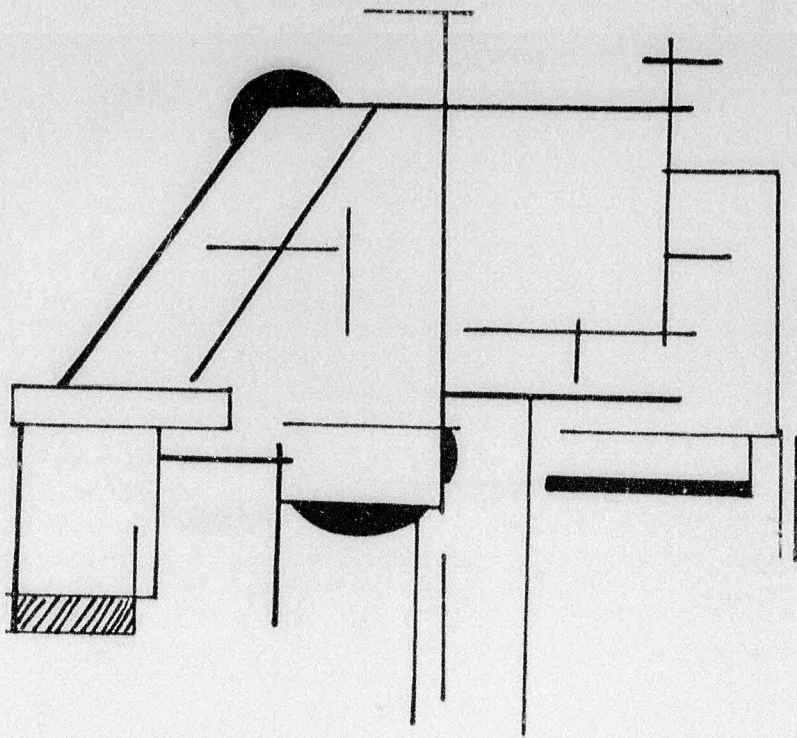
Theo van Doesburg

KOMPOZÍCIÓ 2. (szinpadra)

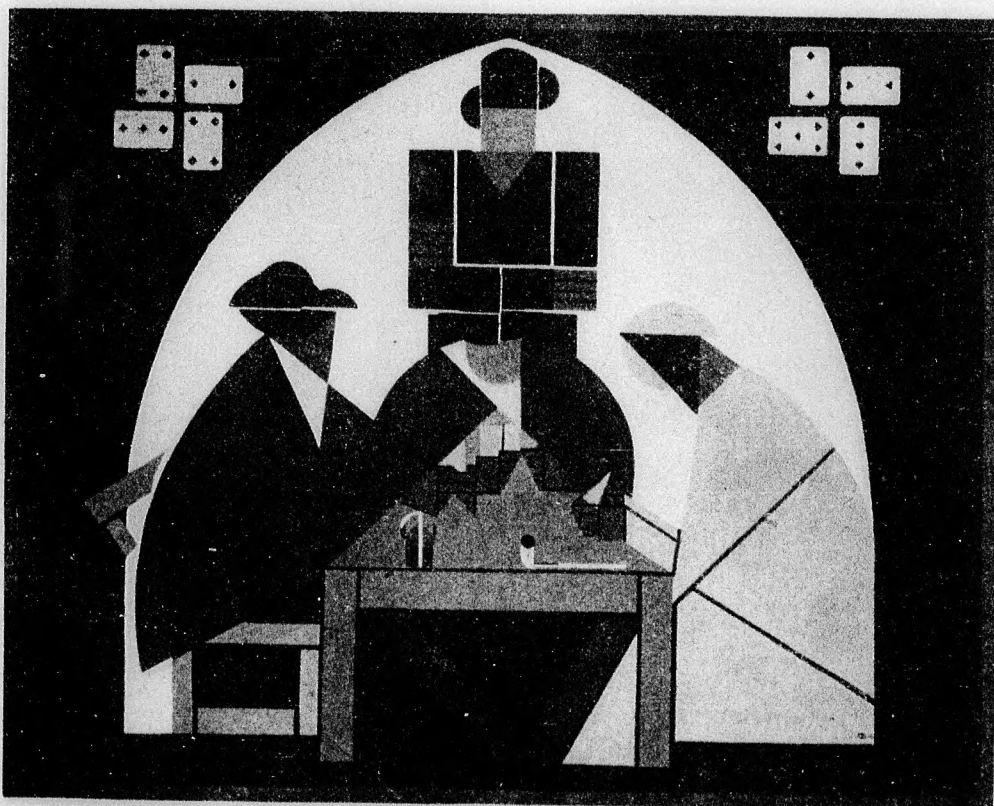
Aktorok:

- I az orgona — esetleg legnagyobb típusu harmonium.
 II a fűzőgető, alacsony zsámolyon ül; egész idő alatt buzgón és elmerülve egy szál cernát igyekszik befűzni a maga elé tartott tübe.
 III a lógó, négykézláb áll a II mellett; a medvék lógásával himbálja magát. Komoly és lelkiismeretes.
 IV, a bökdöső, törökösen ül; a két mutatóujját igyekszik összebökdösni
 Ez a három ember a szin elején, egy sorban van.
 V a táncosnő, lenge ruhákban; állandó helye nincs
 VI, aki él; középen a sezlónon fekszik és alszik. Kövér és puffadt.
 VII a szavaló; a sezlóntól jobbra ül
 VIII a szónok; a sezlóntól balra ül
 IX és X, a két Értelmes ember, a sezlóntól jobbrabalra állnak
 XI csörgő; XI a csengő
 XII dob; XII a, harang
 XIII—XVI női kar, négy nővel a sezlón mögött jobbra
 XVII—XXI férfi kar, négy férfival, a sezlón mögött balra
 XXII a diszkrét érdeklődő, elegáns hölgy
 XXIII aki mindig és mindenütt a helyén van; ur. A két utolsónak nincs állandó helye.
 XXIV a pótlógó

	— SÖTÉT —	— KEZDŐDIK —	— VILÁGOSODIK —
I az orgona		IX az Értelmes (tenor):	
az	ö — ó — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö —		
összes	— ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö — ö —	X másik Értelmes (basszus):	cé
disz-ek		XIII—XVI női kar:	ö
	halkan zümmögi a a cé-t	VII a szavaló:	ö
lány	Turóscsusza libamáj MÁLÉ ELJEN az internacionálé		ö cé ö
regiszte-		XVII—XXI férfikar (szélesen 4 4, des, bé):	ö
	— — náálé — — náálé — — náálé — — náálé — — náálé — —	IX és X (3 4):	ö
rek-	Ööö — Ööö — Ööö — Ööö — Ööö — Ööö — Ööö — Ööö — Ööö —	XXIII, aki mindig és mindenütt a helyén van:	náá-
kel	karn.esterkedve megáll a sezlón mögött	XXI a férfi karból:	-lé
piano	(2/4-ben, gyorsan, staccato, erős basszussal): ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé!	V a táncosnő:	-lé Ööö
D	betáncol, körültáncolja a kört	XII a dob:	Ööö
I	rövid, erős tremoló		cé
S	Mind elhallgatnak, csak:		náá
Z		XXI:	-lé
	ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé! — ná-lé!	XII a üveg harang:	
	egyet kondul		
	c s ö n d		

Theo van Doesburg

Theo van Doesburg

XIII XVI.

(decr.)
Ugy ám jó
dolog háziurnak
lenni
ugy ám jó...

IX és X:

kutykuruty
brekeke
putypuruty
bé
pitypirity
brekeke
kuty kuty
bé
pitykuruty
brekeke
puty kuty
ö ö ö
ö ö ö
Ö

XXIII (már XXII ölébe hajtotta fejét):

Az egészséges vérkeringés első feltétele asszonyom a gyakori coitus

XXII: 3a 26 a négyzeten meg 5z/lh — — —

XXIII: igen (magához huzza XXII fejét)

IX és X, az **Értelmesek**: dühösen, vitázva kezdik:

IX: kutyapuruty (-csörgő-) Putypuruty (-csörgő-) kutyapuruty (-csörgő-)

X: (-dob-) pitypirity (-dob-) kitykirity (-dob-) pitykirity

IX: putypuruty (-csörgő-) brekeke (-csörgő-): Brehekehekekekeke

X: (-dob-) kitypirity (-dob-) brekeke

Dob, csörgő, harang

Orgona: felveszi a ritmust

V a táncosnő:

táncolni kezd, körültáncolja XXIII és XXII öt és leköpi őket

VII a szavaló: És mondá a próféta: a nap forog

Férfi és női kar: Mondá mon-dá mon-dá mon-dá

VII: És mondá a próféta: cogito ergo sum

Férfi és női kar: gószum gószum gószum

VII: és mondá a próféta: gazdasági válság

Férfi és női kar: mon-dá mon-dá mon-dá

VII: és mondá a próféta: a haza veszélyben

Férfi és női kar: veszélyben veszélyben ugy lám bizony veszélyben

— IV a bökdöső: ezalatt már majdnem felgugolt és borzasztó erőlkö-

déssel bökdösi össze az ujjait; lassan, előredülve feláll — —

VII: és mondá a próféta: világforradalom

Férfi és női kar: dalom dalom lakalakadalom

IV a bökdöső: felordit, elvágódik

Hangszerek: megtorpanó káoszban

V a táncosnő:

féllábon megáll

Ugy kell neki!

XXIII:

Rövidcsönd

Dob:

hosszu, döbürgő trémoló, erős záró ütéssel

XVII—XXI férfikar: előrejönnek; mindenik megfogja a IV egy-egy kezét, lábát, másik kezükkel befogják az orrukat

Csörgő:

a lépés taktusát

Orgona:

jókedvű gyászindulót

XVII—XXI férfikar (lépnek; viszik a IV-et):

En-den -de -musz-ká-laka-té-musz -ka-laka-tiki-taka — —

IV: rug, feügrik

Orgona — dob — csörgő — harang

XXIII (izagatóttan hol az V-höz, hol a IV:hez rohan):

Kéremezrendellenesség rendellenesség-rendellenesség

IV a bökdöső:

A betyár teremtését mégis csak disznóság! harminc esztendeig fizettem a Szakszervezeti tagdíjat és az Önszegélyző és Temetkezési járulékokat! tisztességes koporsót akarok! (hirtelen sirva): én rendesen kifizettem az ÖNSEGELYZŐ és TEMETKEZÉSI járulékot...

VIII a szónok:

villamoskoporsót a népnek!

XVII—XXI férfikar (taktusra helyremegy):

ó borzalom ó borzalom

IV:

... járú ... lékot ... járú ... lékot (összeesik)

XVII—XXI:

(decr.)
ó borzalom
ó borzalom
ó borzalom
ó borzaborzalom

DOB

C

S

Ö

R

G

Ö

HARANG

O

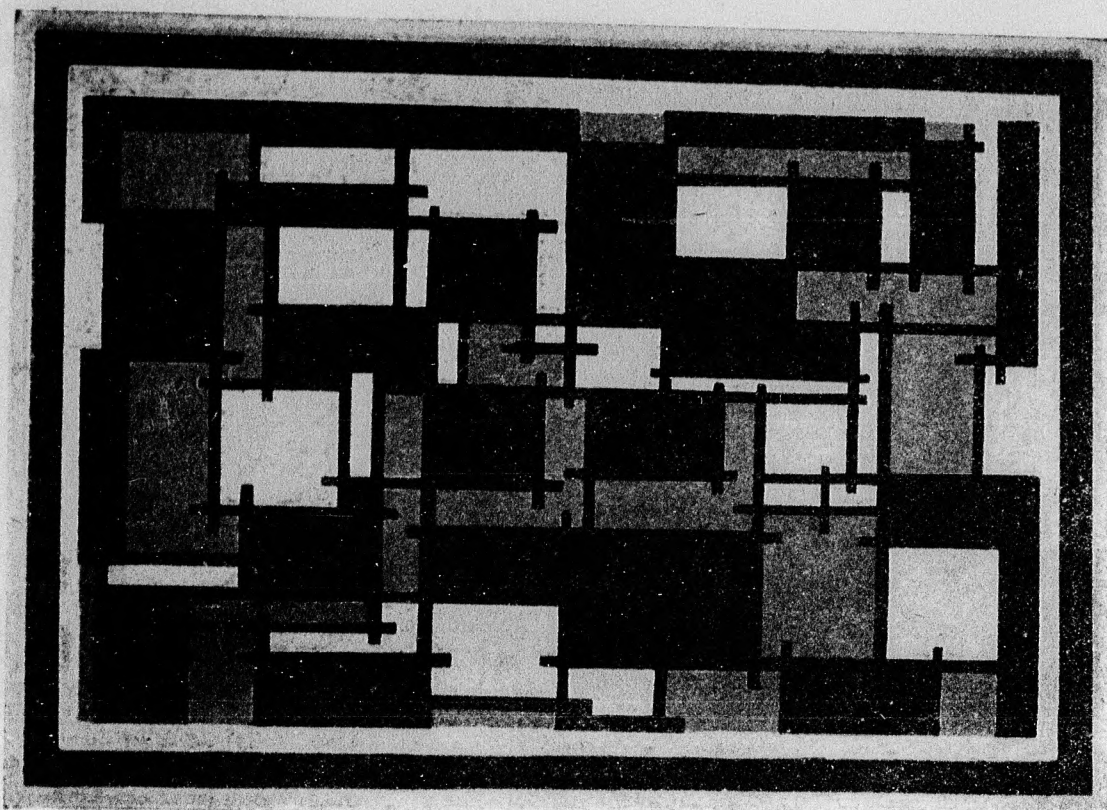
R

G

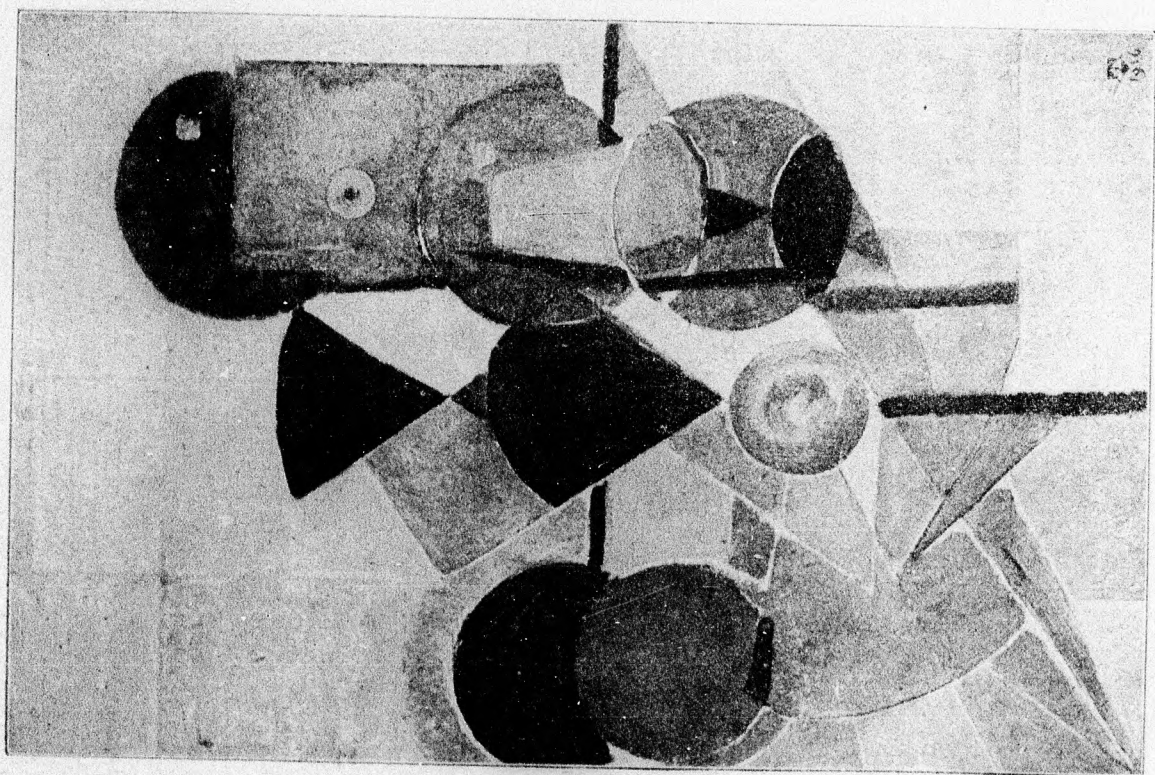
O

N

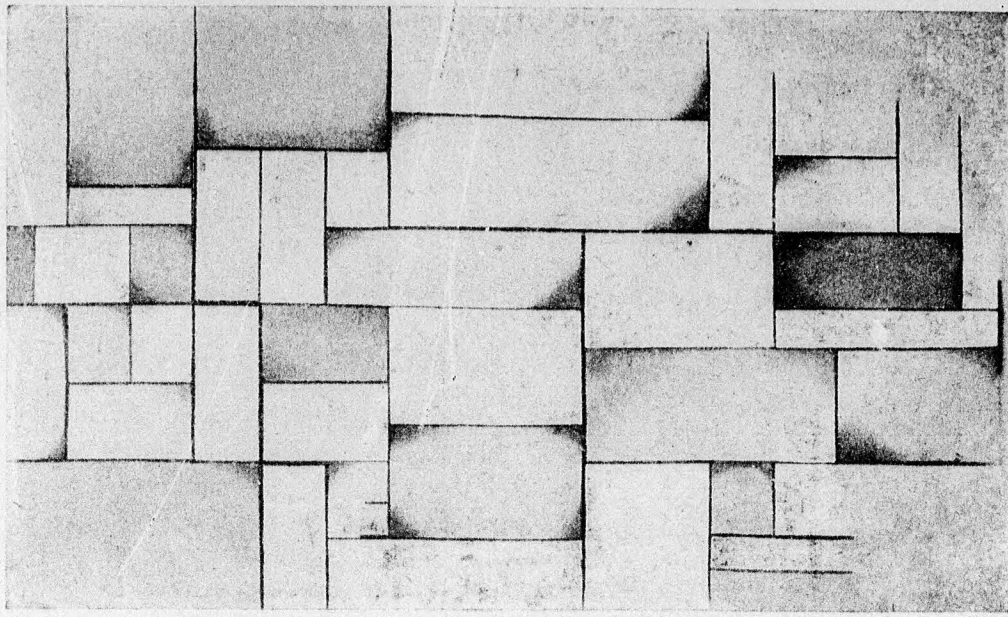
A

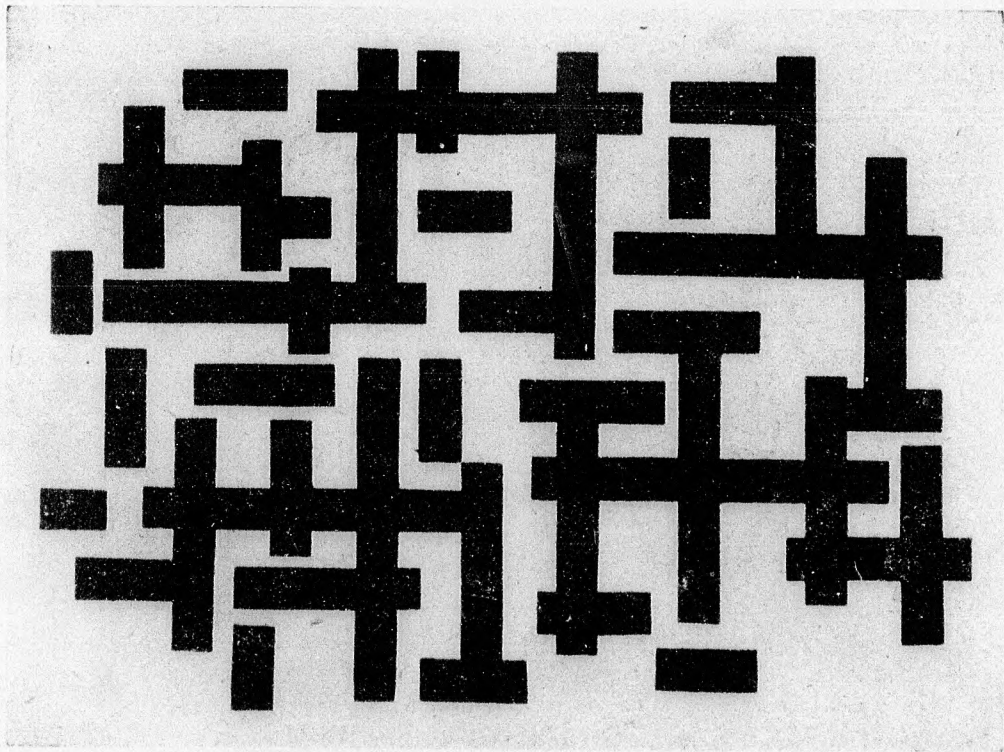
Theo van Doesburg

Theo van Doesburg

Theo van Doesburg

Theo van Doesburg

Csak
vonyít

HARMONIKA

a

értelmesen

VI aki él:
felül, pulzusát
nyújtogatja,
tátog

MIND:
F O G J A
A Z
O R R A T

XXIII:
a VI pulzusát
tapogatja
bólogat

XXIV a pót-lógó:
négykézláb bemászik, vigyorog, bólogat
XXIII:
hozzá szalad

XXII a diszkrét és V a táncosnő:
boldogan hozzátáncolnak, körül táncolják, gyorsan viszik III a lógó
helyére és beállítják

XXIV a pót-lógó:
lekiismeretesen lógni kezd négykézláb
XIII—XXI a két kar: hurrá!
IX és X az Értelmesk: bum!

III a lógó:
összegörnyed, négykézlábra ereszkedik, lassan a II helyére sompolyog és
még lelkiismeretesebben lógni kezd

VIII a szónok:
villamos rend kérem szépen

XXIII:
orrát fogja, hasát dörzsölgeti, sóhajt

XIII—XVI:
üdv-ó
üdv-ó

D
O
B

IX:
-rá
-rá

OR
GO
NA

IX:
-rá
-rá

CS
ÖR
GÖ

XVII—XXI:
éjlen ó
éjlen ó

röhög
:IIIXX

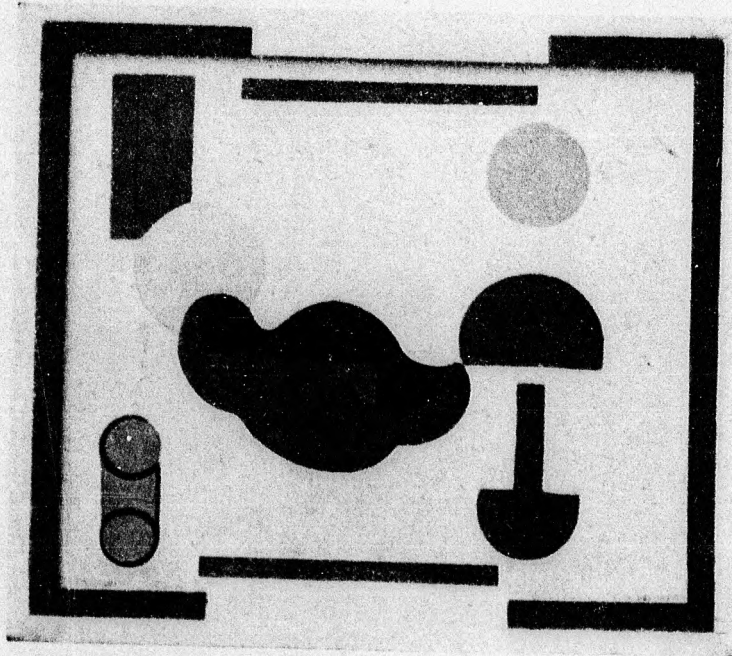
Sötét

örülten forog
V a táncosnő:

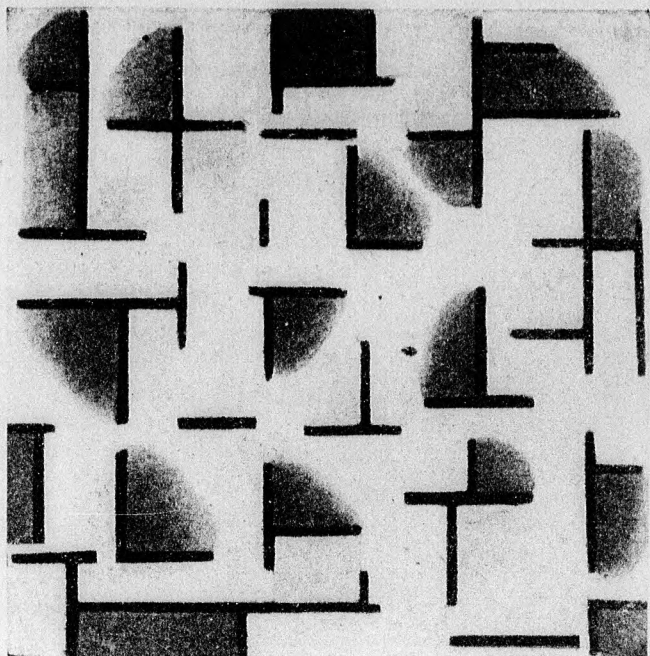
Függöny

szedj
:IIIXX

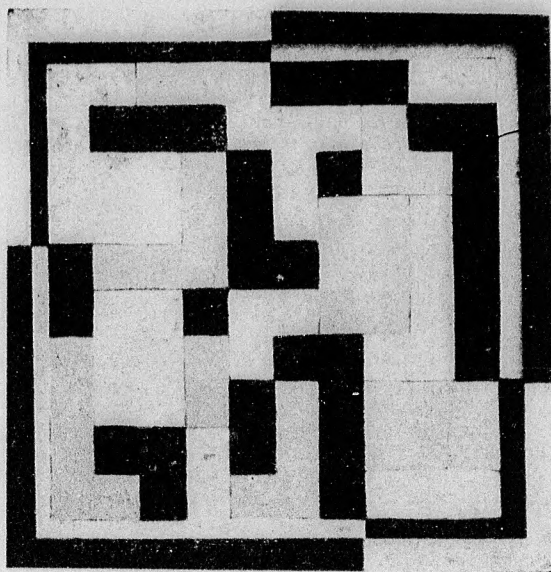
Mácza János

Theo van Doesburg

Theo van Doesburg

Theo van Doesburg

A VIRÁGSZFINX

H. ARP

(SVEIZ)

1. Pokhálókból leereszkednek a koldusok. Fekete uszályukban a pehellyel bélelt holdat a megszóptatott báránycákat a szártalan virágokat s a koraszülő bőregereket rejtegetik.

A virágok párkányzata és a teliszeplős függönyök előtt, amelyek megreszketnek a félvathos févilágínók lehelletére vonul el a hét barbár testvéresillag.

A buvócskákban még járja a virágvasárnap. Szamarak hiányában bábokon vonulnak be a megváltok.

E város királya egy szivárványfaló.

2. A kallendáriumokból kihullanak a keresztrefeszített virágok az elkallódottak címei s a palotáik alapkövei.

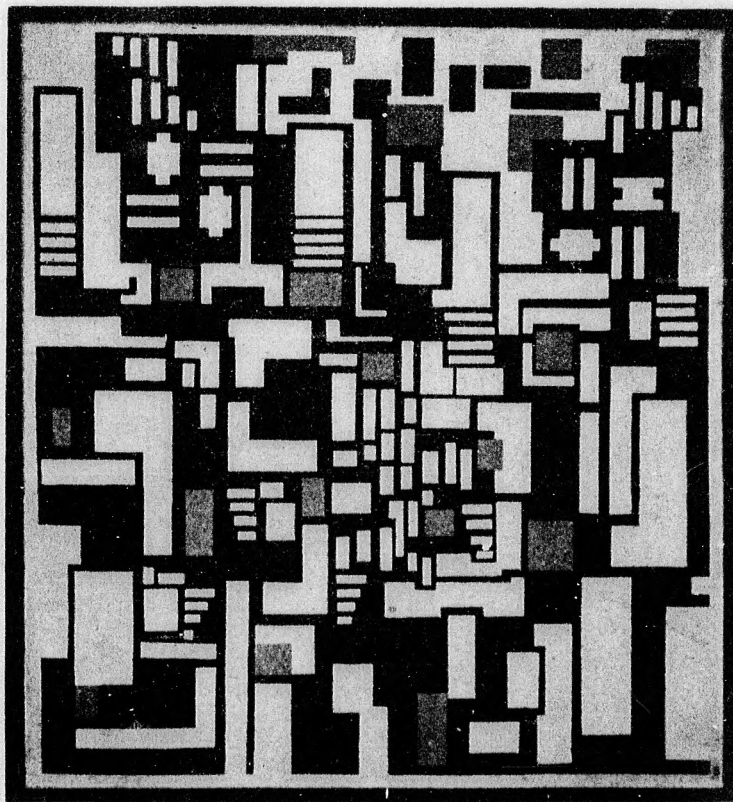
Hever a márványgaratban a felgöngyöltetett dalzsínór.

A tereket elhalt nagyszivü állatok szobrai cifrázzák.

Nádkosarakban elhordják a torzszülötteket a husból való családfákat és a lánggal tömött erszényeket.

Az ezernyi torony misekönyvekből van megépítve. Beléjük hullanak a mennyei fény-szalmából a férges és az ember-népes holdak.

Ford: Barta Sándor

Theo van Doesburg

A JÖVŐ ÉS AMERIKA

GORHAM B. MUNSON

(NEW-YORK)

Az Atlanti Óceán az intelligencia két fajtáját választja el egymástól, melyek közül mindkettő tanujelét adja erőtlenségnek, amikor a másiktól vár kezdeményezést. Az Európát meglátogató amerikai nagy meglepődéssel látja, hogy franciák, olaszok, magyarok, stb. mindnyaján vérmes reményeket fűznek az ő kultúrájához, mely reményeknek alapja az energia, erő és merészeg amerikai legendája. Ő maga undorral hagyta ott hazáját és ime, az európai, akihez menekült, arccal az Egyesült Államok felé fordult.

Legyünk szigorúan objektívek és pszichológikusok.

Amerika nagy tradíciója nem a whitmanizmus, hanem a puritánság. A nyers aszkézisű, húst és lelket szétválasztó, minden szépség iránt bizalmatlan puritán filozófia bámulatosan alkalmas arra, hogy a pionérokba új erőt öntsön, megoltalmazza őket eltűnésektől és kárpottalást nyújtson a szabad mozgás hiányáért. Ugyancsak bámulatosan összhangban áll egy iparos és kereskedő társadalommal, a világ leghatalmasabb kapitalizmusával. Az aszkézist, melyet régen a vadság állapota követelt, most az urhatám üzletember igényli. A gyár pionérekölcsöket vett magára. A puritánság főkivánalma meddő tisztesség, vagy „gyöngédség”, legfőbb aggodalma művészet, szocializmus, szabadság önzetlen gondolkodásmód, a szeretet szelleme.

Amerika roppant fejlődése ezer meg ezer új kifejezést adott a művészeknek, de ugyanekkor megfosztotta a teremtéshez szükséges életmezőtől. Amerika csak feltalálókat produkál, teremtőket nem: ez utóbbiakat olomegének réznapijával szorítja agyon.

Szükséges a forradalom — a forradalom, mely a teljes teremtés feltételeit lesz biztosítandó, jélesen a jogot az egyedülmaradásra, a szabadidőre, az élet élvezésére. Nem esoda tehát, ha a legtöbb amerikai művész ez a forradalom abszorbeálja, miközben számlálhatatlan energiameennyiség használódik el egy élettípus industrializmus és lelelkő morálitás elleni küzdelemben.

Európának meg kell tanulnia, hogy amerikában az energia, erő és merészeg szabad felhasználása az Üzletre szorítkozik, hogy az Üzlet azt az erőtlent, félnék kulturát diktálja, melynek zavaró hatásától nem kell tartania s hogy Amerikában az üzlet sokkal eszeveszettebb cenzurát gyakorol a kifejezés fölött, mint bárhol másutt. Az Egyesült Államokban meg csak azt a morális szabadsáért folyó harcot sem harcolták meg, mely franciaországban Flaubert és Baudelaire idejében győzelemre vezetett.

Egy másik nagy csoportja a művészeknek arra törekszik, hogy a naturalisztikus novellában bemutassa az amerikai önmagának. Az amerikai élet tisztességes feltárása nekünk még új dolog és a realizmusnak hatalmas keletje van. Az amerikai nem kívánja többé, hogy kellemes hazugságokat mondjanak neki magáról, hanem farkasszemet akar nézni saját kellemetlen tulajdonságaival, ami nyilván jellegzetesen helyi tünet, viszont Európát a Zola regénynek ez a tengerentuli feltámadása aligha fogja különösebben érdekelni. Az amerikai Dosztojevszki az iskola feje, még nem jelent meg.

Több reményekkel indul a Seccession csoportja, a legifjabb irány képviselője. A köréje csoportosult, erősen francia befolyás alatt álló fiatal írók épügy kívülállanak a kapitalista-puritán szövetség ellen vívott küzdelemtől, mint az amerikai élet lefotografálását célzó törekvéstől és azt kezdtek eltanulmányozni, amit általában az angolszások fölöttébb szeretnek elhanyagolni — a forma problémáit. Nem haboznak kijelenteni, hogy a Flaubert-novella meghalt és rettenthetetlenül kísérleteznek tovább. Jelszavaik: forma, újszerűség, egyszerűsítés, az irodalom, mint tradíció és absztrakt művészet iránti tisztelet. Egyikük, Kenneth Burke, minden valószínűség szerint lángelme. Kritikákat és bámulatos rövid tanulmányokat ír az irodalom geometrikus lefolyásáról. Ezek az emberek nyitott szemmel nézik a gépek és emberi lények kölcsönhatásait és sietnek kinyilatkoztatni a ma jelentéseit minden a modern élettől sugalt formában. Némely dadaista iránt csodálattal adóznak, de a dadaizmus fájának Amerikában nincsen talaja.

Szóval Amerika immár nem intellektuális gyarmata Angliának. Az utóbbi időben többre becsüli az orosz és francia irodalmat. Az oroszoktól megtanultuk önmagunk őszinte vizsgálatát, a franciáktól most tanuljuk a forma értékét és a kísérletezés szükséges voltát. Benne vagyunk az amerikai szellemi formálansága elleni hősi és szívós küzdelemben. De jóslásokba nem bocsájtkozunk, mert noha az amerikai élet konturja megdöbbentő hasonlóságot mutat Dosztojevszki és Turgenyev Oroszországgal, a fiatal amerikai nem hasonlít a fiatal oroszhoz, országa missziója iránt egyáltalán nem bír érzékkel.

Whitman ragyogó alakot adott az 1810 előtti amerikai társadalom egy víziójának. Ezt a következő kor teljességgel ki-

törölte. Tőlünk ugyan senkise várjon whitmani kontribúciókat. Talán legfontosabb kontribúcióink önkéntelenek és nem-hivatalosak — mint a felhőkarcoló, hidak néhány formális szépségig érett rajz, Charlie Chaplin és jazz-band (a mechanika korának népzeneje). Ezek a jelenségek kívül esnek tárgykörömön és ezért nem emlékezem meg róluk. Európa magasabb értéket tulajdonít nekik, mint Amerika és nagyon könnyen meglehet, hogy Európának van igaza.

Mindössze ennyit mondhatok: 1. Amerika ébredszellemi letargiájából, 2. erőinek legnagyobb részét egyelőre még le fogja kötni a helyi jelentőségű harc egy Európában már kivívott szabadságért és 3. mint mindenütt, itt is van egy kisebbség, mely alighanem meglepetéseket fog hozni. De azért úgy látom, hogy sem Európa, sem Amerika nem bizhatnak egymásban túlságosan. Mindketten felhőkbe burkolóztunk és fejfelé törünk magunknak utat a felhők között. Ebben a pillanatban egyikünk sem igényelheti a vezető szerepét.

Amerika részletesebb tanulmányozására és optimistább szempontok nyeresére legyen szabad egy könyvet ajánlanom, melyet minden nyelvre le kellene fordítani. Címe: Our America (a mi Amerikánk) szerzője: Waldo Frank. ford. Gáspár Endre

A GYÖNGYHALÁSZ

harangjáték szárnyak a megfagyott óceánból
üveg esernyője alatt menyasszonyom ül
ezüstréseken át cincog felém
hegyek véletlen pupjaik hányják el
a megfehéredett hold balkonja alatt
gomb! henger! kup!
csak rokon szívveréseket telegrafál a szél
felizzanak a hideg csillagok.

KUBISTA TÁJ

trapézen fut számaram
mogyorót feltöröm még fogaimmal
de ki hajtja majd az idők nyáját
homlokraolt szívvel?
nincs miért kétszer keresztet vetni:
ma
sajtérlelés időszaka
kutják szava uccák szava
s így
halfogók hurkatöltők
a költő ikertestvérei vagytok!

KONKLUZÍÓ

a nyilasok a vízőntő képletében állottak
mikor először mérte föl a datolyaüzü tengert
sugárzó testét cápak csiklandozták
piros korállzatonyok nyilottak combjai között
a nap leküldte hozzá fénybuborékjait
hold cintányérja mutatta neki az utat
tériszony nem bántotta őt — az árnyéktalan embert
simogatta a halakat a víz kristályrácsaiban
kibontotta a kinceskamrákat az elsülyedt hajón
a kagylók örömkönnyek gyöngyözték neki
hét percet ült az Isten világitótenyerén
aztán némán tenyerére vette a tenger

Forbáth Imre

MERRE

Különbséget kell tenni azok között, akik az új kor ígét fejezik ki szügesztív (esetleg szép, művészi) formákban s azok között, akik szép formákat fejeznek ki.

Itt válik ketté az 1-ső út.

Egyfelől állnak azok, akik a szépségformák papírmassé és illúziókeretjé az elevene hus-vér, élet fölé helyezik, akiket játékos és minden forradalmi szólamaik dacára is csak esztéta voltak már-már odáig vitt, hogy a legbrutálisabb emberi fájdalmakat, a tömegek szociális rángásait, s általában az egész gyökeréig rohadó kapitalista kenyérelosztáson és osztálykulturán való kesergéseiket is önmagáért való irodalomná és művészetté nemesítsék.

Az új művészeti mozgalmak, melyek nagyrésztben a l'art pour l'art ellem álláslogalással kezdődtek ma kevés kivétellel smét visszaernyedtek egy a réginél is speciálisabb és formalisztikusabb l'art pour l'art-ba.

Miért?:

az új művészi mozgalmak nagyrészt megindulásában nem tudott több lenni művészi mozgalomnál, nem az élet formálási-ára, hanem új eszközökkel való kifejezésére vállalkozott csak. Nem tudott elhelyezkedni az eleven életben, még a lehetőségekhez viszonyítva sem, hanem 100%-ban rossz tendenciával felszívta érzékeny csápaival ópiumszájkjába az életet. Az élet értelmét, szépségét, lehetőségeit csak a művészetben, mint a monomaniákusságig elszónokolt „legfelsőbb egységen“ belül ismerte el. Barmennyire is az élet aktuális problémáin virágozott.

Csak önmaga keretei közé szűkítetten

csak romantikus meglátásain át

csak illúzió vermeiben, sajátos szépségformáiban öltöztetve tudta elviselni az életet és ennek egyik szimptomáját: a forradalmat, sajnos 80%-ban szintén csak mint jó (dinamikus-lirai) éremlehetőséget használta fel. (Mozgás-himnuszok stb.)

S ma már be kell látniok azoknak, akiket emberi képességeik dominálóan csak új művészi sémák és szépségek kitermelésére képesít, hogy a művészet sohasem válhatja meg az életet, mint ahogy ezt egykor jóromantikusán kitervelték, hanem hogy az emberiséget a passzivitásba, játékba, narkózisba senyvesztő illúzió és papírművészettől is csak

a kiélési lehetőségekben maximalisra felgazdagított élet válthátja meg.

Mert az út az élethez vissza s nem tőle el vezet s csak az találja meg a művészet mai megnyilatkozási lehetőségei közt az életet és önmagát aki egyrészt:

teljesen kiszakadt az életből, tehát játszik vagy:

teljesen eltudott helyezkedni a mai kisigényűségben, tehát beletörődött a mai lehetőségekbe.

Másrészt pedig:

aki elsődlegesebbnek, teljesebbnek, élethebbnek hiszi az illúziókban UTAN—ÉLT életet az anyagban KIÉLT életnél.

A kérdés tehát az: az illúziók minimumra redukálása, a mai részletművészetek két életes gócba való koncentrációja felé (architektúra és ujjáértékelt dráma) felé vis-e az út ki a mai értelemben vett művészetekből vagy pedig még nem élt életünkkel még mélyebbre huzzuk fejünkre az illúziók marhahólyagját.

Szükséges egy alapvető sorrend megállapítása, szükséges annak leszögezése, mire alkalmasabb és hivatottabb ez a kor: a forma szintézis megteremtésére-e, amely csak egy tartalmi szintézis egyensúlyán virágozhat ki mint eleven (nem játékos) élet, vagy a tartalmi szintézis megteremtésére, amely ma újabb súlyos vajudásokra kényszeríti a gondolkodó és érző embert.

Vizsgáljuk meg nagy általánosságban az új művészi mozgalmak viszonyát a fenti két problémához.

Az új művészi mozgalmak néhány örvendetes legfrissebb jelenségnél eltekintve, egyenesen belekapcsolódtak az új életpótlékok, narkózisok és reparációk vonalába, abba a vonalba, amelyen tudósok és művészek évszázadok óta önmaguk törvényeinek revidálásával, hővítésével, szintetizálásával folytatják a hus-vér-lettől elkülönülten önmagukat.

Semmiféle emberi megnyilatkozás sem képezhet értéket a számunkra ha nem mérhető fel a valóságos élet szémszögéből.

Az embernek nem lehet elsődleges életformája a fantazialás, a vízióhajsza és az ilyen vagy olyan ömlengés. Sokkal inkább elsődleges életformája az embernek: a vágyak természetes (anyag-szerű) kiélése.

Ami nem tud életté egyszerűsödni bennünk, ami az életben nem található meg a gyakorlati elhelyeződését, illúziókban, másodlagos formában kívánkozik fel belőlünk. Ez magyarázza meg az illúzió és papírművészetek túltengését, a kiélési lehetőségekben korlátolt korszakokban.

A közlekedő edények vas törvénye. Mennél vékonydögajubb az élet, annál magasabbra szokik az üvegtoronyban a színes rózsalé: az életpótlék. Mennél gazdagabb akciókban és kiélésekben az élet, mennél élesebb az élet, annál jobban lekönyölnak a víziókeretek vetései.

A kapitalista életrend, mely a profitért kénytelen a minimumon tartani a kiélési lehetőségeket, egyenesen melegágya, szinte patológikusra növelője az életpótléknak. Mert abban a pillanatban amint az emberek szociális nemű és társadalmi vágyait 100%-ban (tehát anyagban) kiélhetnék, ez szükségszerűen a mai életrend felbomlását s egy kollektív termelési rend kialakulását jelentené.

Ma a művészet még mindég csak veszedelmes életpótlék. Gondoljunk: a kis, ide-oda akasztható képecskékre vagy akár az irodalmi illúzió, embertípus gyárakra, a látványos színházketrecekre vagy akár az esték mészárszékeire a mozgókra.

De vizsgáljuk végső elméleti szempontból a művészet lehetőségeit és hivatását és azonnal nyilvánvalóvá válik alárendeltsége, a tartalmi keresésekhez viszonyítva.

A művészet a legteljesebb, legélethebb formájában, ott ahol egyenesen, mint az élet epidermisse és statikája jelentkeznek: az építészetben, vagy az ujjáértékelt drámában, amely nem több vagy kevesebb mint egy egyensúlyba jutott társadalom dinamikus erőinek (filozófia [ige] szín, hang, mozgás stb.) egysége — a művészet itt nem: megbontó, harcoss, hanem: kiegyensúlyozó, hites: harmónikus: elbékéltető.

Az összes művészi korszakok legcsúcsa, szóval az életkorszakok, amelyek már megtalálták gyakorlati megjelenési formáikat az anyagban (építészetben) végtelen elnyugvást, harmóniát ad.

A művészet tehát a legteljesebb ott, ahol valami legteljesebb nyugalmi, egyensúlybeli állapotot, ahol harmóniát, elbékültséget adhat.

A harc, az egyensúlykeresés korszaka pedig dominálón: az ígée.

Mikor egy életkorszak egyensúlya bekövetkezik: az ige testet ölt az architektúrában.

Statika. Nyugalom. Harmonia.

És az e statikán belüli dinamika is csak harmonia és egyensúly.

De ki meri ma azt állítani, hogy egyensúlyba érkezünk?

Ki meri azt állítani, hogy ma nem dominálón, a harc, az igekeresés, a megoldások korát vergődjük?

Ki merné ma azt állítani, hogy nem az ígée a döntő szerep, tehát a szóé?

Dinamikus korszakot élünk.

Az ígének, a szóban vissza kell nyernie vezető-szerepét az élet dinamikájában.

A szintézis keresés s nem a szintézisben élés ideje ez.

Akik pedig ma, nemlétező tűzfalakra dolgozzák freskóikat, elfelejtik, hogy a tűzfal törvényeit is csak az ige szabhatja meg. De erről, az ígéről, ma újra Krisztuson, Galilein, Marxon és Leninen át, bizonyos, hogy ő rajtuk át, beszélni illenék egy keveset. (Vagy nem?)

De jaj, hol vannak, akik színes és szintelen kubuszaik s görbék mögül egy pillanatra megint feltölnék a szemeket?

Mert ma már minden annyira elrohadt, hogy ujhól érdemes lerakni az első fix pontokat.

Barta Sándor

ÚJ KIADVÁNYAINK

KUDLÁK LAJOS: 12 Lithografia (4 színezett és 8 egyszínű) Megjelent 100 amatőr számban: ára 4000 oszt. korona, 50 cseh. korona, 60 dinár, 70 lei, 400 magy. korona, 150 márka, 1 dollár, 20 lira, 8 sv. korona, 10 sv. frank stb.

FORBÁTH IMRE: Versek Ara: 900 oszt. korona, 15 cseh korona, 20 dinár, 25 lei, 80 magyar korona, 30 márka, 1/2 dollár, 5 lira 1 sv. korona, 1 sv. frank. Ebből a könyvből 25 amatőr pd. is készül különleges kivitelben. Ára: 1200 oszt. korona, 20 cseh korona.

BARTA SÁNDOR: Mese a trombitakezü diákról (összegyűjtött mesék 1919—22) Ára: 900 oszt. korona, 15 cseh korona, 20 dinár, 25 lei, 80 magy. korona, 25 márka, 1/2 dollár, 5 lira, 1 sv. korona, 1 sv. frank. Ebből a könyvből 30 számszott, amatőrpéldány is készül, ára 1200 oszt. korona, 20 cseh korona, 25 dinár stb

BERNÁTH AURÉL: Rajzos mappája 6 eredeti lappal. Készült 50 példányban a festőművész kiszínezésével és aláírásával.

A MA VII. évfolyam 5.—6. emigrációs jubileumi számának tartalomjegyzéke:

I. Irodalmi rész:

Kassák Lajos: Mérleg és tovább. — 365-ös költő: Üvegóra. — Tristan Tzara: Kis falu szibériában. — Enders Ervin: Tavaszi ünnepély. — Kállai Ernő: Technika és konstruktív művészet. — Forbáth Imre: Földeregés. — Günther Mirr: Térutazás. — Ujvári Erzsi: Próza 25. — Claire Goll után: Hereroasszonyok dala. — Lyubomir Micič: 13. — Zulu népmese: Amaavukutu. — Reiter Robert: Vértanúság. — Dragan Alexis: Taba Ciklon II. — Vincente Huidobro: Vers. — Kassák Lajos: 23. — Kassák Lajos: 24. — Hans Arp: „Die Wolkenpumpe“ ciklusból. — Gorham B. Munson: Két dráma népszínházaknak. — Csont Adam: Kivégeznek. — Barta Sándor: Együgyű Zahariás a megváltó. — Sugár Andor: 33. — A Gleizes: Festészet. — Richard Huelsenbek: Don Loyolái inigo. — K. L.: Portrait (Ujvári prózái alá). — N. Puntin: Tatlin üvegtornya. — A MA köréből.

II. Képek:

Moholy-Nagy: Üvegarchitektúra. — Repülőfelvétel New-Yorkról (Verlag Wasmuth A. G., Berlin). — Roul Hausmann: Jelzőállomás 1919 (Német). — Oskar Schlemmer: Építészeti plasztika (Német). — A legnagyobb aeroplancsarnok (Amerika) „De Stijl”. — Amerikai hidkonstrukció (Verlag Wasmuth A. G., Berlin). — Kassák Lajos: Képarchitektúra. — J. Lipschitz: Szobor (Francia). — F. Pikabla: Francia dada. Pamo en Hardeweld: Betonlakoház (Hollandia) „De Stijl”. — Moholy-Nagy: Nikkelpasztika. — Oskar Fischer: Linoleummetszet (Német). — Modern gépplasztika (Olasz) „Mecono”. — J. J. P. Oud: Tengerparti-házor (Verlag Ernst Wasmuth A. G., Berlin). — Bernath Aurél: Kép. — W. Baumeister: Kép M. I. (Német). — Theo van Doesburg: Kompozíció (Hollandia). — Man Ray: New-York-dada „Mecano”. — El. Lissitzky: Konstrukció (Orosz). — Piet Mondrian: Kompozíció 1921 (Hollandia) „De Stijl”. — A Gleizes: Falfestmény (Francia). — J. J. Oud: Csarnok lépcsővel (Hollandia). — Huszár Vilmos: A városkompozíció. — Kassák Lajos: Tipográfia. — V. Tatli : Üvegtorony (Orosz).

Előfizetési díj:

egy évre:	fél évre:
3000 K.	1500 K.
75 szokol	40 szokol
40 dinár	20 dinár
75 lei	40 lei
75 márka	40 márka
20 sv. korona	10 sv. korona
4 dollár	2 dollár
20 lira	10 lira
20 frank	10 frank
8 sv. frank	4 sv. frank

Egyes szám ára:

300 K., 7 szokol, 5 dinár, 10 lei, 15 márka, 1 és fél sv. korona, 25 cent, 2 lira, 2 frank.

A MA amatőr számainak előfizetési ára:

(megjelenik 50 példányban.)

egy évre:	fél évre:
5000 K.	2500 K.
100 szokol	50 szokol
100 márka	50 márka
60 dinár	30 dinár
50 lira	25 lira
100 lei	50 lei
10 dollár	5 dollár

Az amatőrpéldányok egyes számonként nem kaphatók!

A MA pártoló tagsági ára:

Pártolósági díj egy évre: 5000 o. K., 150 szokol, 120 dinár, 150 lei, 150 márka, 80 lira, 70 frank, 30 svájci frank, 10 dollár, 20 sv. kor.

A felsorolt könyvek csakis készpénzfizetés ellenében rendelhetők meg a MA kiadóhivatalában, Wien, XIII., Amalienstraße 26

„Ma” havonta egyszer megjelenő aktivista művészeti és társadalmi folyóirat. Szerkeszti: Kassák Lajos. Helyettes szerkesztő: Barta Sándor. Felelős szerkesztő: Joseph Kalmer. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Wien, XIII., Amalienstraße 26/11. Németországi képviselőnk: Moholy-Nagy László, Berlin W 35, Lützowstrasse 7. Atelier. Szlovákiai képviselőnk: Goldbamer Géza Palatinska u. 25.

VII. évf., 7. szám. Megjelenés dátuma 1922. július 1. — A lap minden cikkéért a szerző felel.

Druck: „Elbemühi” Wien, IX., Berggasse 31. —